

ніко-організаційних та інших показників, на основі яких можна прийняти об'єктивне рішення про доцільність вкладання коштів у певне підприємство (інвестиційний об'єкт).

Література

1. Майорова Т.В. Інвестиційна діяльність. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 472 с.
2. Лук'яненко Д.Г., Гунський Б.В., Мозковий О.М. та ін. Міжнародна інвестиційна діяльність. — К.: КНЕУ, 2002. — 430 с.
3. Сазонець І.Л., Джусов О.А., Сазонець О.М. Міжнародна інвестиційна діяльність. — К.: Центр учбової літератури, 2003. — 156 с.

УДК 657.421

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ОБЛІКУ ПЕРЕОЦІНКИ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Антоненко Н.В.,
Вікторова А.Т.

У статті розглянуті проблеми відображення в обліку результатів переоцінки основних засобів та міститься розробка науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення методики обліку щодо їх переоцінки

The article deals with problems of accounting for the revaluation of fixed assets and included the development of scientific recommendations on improving the methods of accounting for them through

Постановка проблеми. Основні засоби та інші необоротні матеріальні активи відіграють важливу роль у господарській діяльності підприємств, без них стає неможливим процес виробництва продукції, надання послуг і виконання робіт.

Для формування повної і достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, характеристики його ресурсів, оцінки майнових статей балансу, необхідно мати чітке уявлення про вартість активів такого підприємства, найбільшою часткою яких є, як правило, основні засоби. Здійснення господарських операцій з оренди майна, застави, страхування, інвестування, виділення часток у статутному капіталі при створенні або ліквідації підприємства потребують інформацію про вартість основних засобів. Саме тому питання проведення переоцінки основних засобів та їх відображення в обліку є важливою теоретичною і практичною проблемою. Процес проведення переоцінки є, водночас, складним і трудомістким, оскільки в обліку застосовується недосконала методика відображення результатів переоцінки основних засобів. Причинами цього є і використання нових економічних термінів, і складність формулювання положень нормативних актів, і навіть протиріччя між їх нормами.

Аналіз досліджуваної проблеми. Дослідженнями проблеми відображення в обліку результатів переоцінки основних засобів займався багато науковців, серед яких слід відзначити таких вчених, як Багатко Н., Білуху М., Бутинця Ф., Вуд Ф., Голованова О., Грачову Р., Дем'яненко М., Завгороднього В., Кірейцева Г., Кужельного В., Лінника В., Максимова С., Палія В., Олійчука М., Сук Л., Чумаченко М. та ін. Але не всі науковці погоджуються з тим, що запропонована в П(С)БО 7 методологія відображення в обліку результатів переоцінки є доцільною для застосування. Вона була запозичена з МСБО 16 з метою узгодження вітчизняного обліку з нормами міжнародного. Слід сказати, що в міжнародній практиці такий метод переоцінки має сенс тому, що він пов'язаний з діючою в зарубіжних країнах системою оподаткування, яка базується на даних бухгалтерського обліку. В Україні ж бухгалтерський і податковий облік в розрізі переоцінки основних засобів взагалі ніяким чином не пов'язані, крім того відмінності між ними дедалі поглиблюються.

Таким чином, актуальність проблеми переоцінки основних засобів та їх відображення в обліку не викликає сумнівів і є практично значущою. Та, водночас, це питання є дискусійним і потребує уточнення багатьох його аспектів, зокрема — періодичності, доцільності переоцінки активів для всіх об'єктів тієї ж самої групи.

Метою дослідження є висвітлення та аналіз проблеми відображення в обліку результатів переоцінки основних засобів та розробка науково обґрунтованих рекомендацій з удосконалення методики обліку щодо переоцінки основних засобів.

Основні результати дослідження. Методологічні засади бухгалтерського обліку основних засобів регламентуються на сьогоднішній день такими нормативно — правовими актами:

- Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби»[1];
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [2];
- Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні»[3].

Підприємства здійснюють переоцінку у разі необхідності і для визначення реальної вартості основних засобів шляхом доведення їх залишкової вартості до справедливої.

В свою чергу, як зазначено в П(С)БО 19 «Об'єднання підприємств» [4] справедлива вартість — це сума, за якою можуть бути здійснені обмін активу або оплата зобов'язання в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами. А в більшості випадків, як свідчить практика, справедлива вартість основних засобів — це ринкова вартість.

Інформацію про ринкову вартість основних засобів можна отримати з відомостей заводів-виробників, прайс-листів посередників, періодичних видань, безпосередньо на ринку, в агенціях нерухомості, у експерта-оцінювача, зі збірників цін. Але слід зазначити, що при великій номенклатурі визначення справедливої вартості кожного об'єкта основних засобів — це дуже трудомісткий процес. Крім того, у названих джерелах інформації наведена вартість нових основних засобів, а об'єкти, що знаходяться на підприємстві, найчастіше вже зношені, тому визначення їх справедливої вартості є певною проблемою і знову ж таки, здебільшого, буде покладено на експертну комісію, при цьому відсутні чіткі критерії визначення об'єктивності проведеної нею роботи.

Відповідно до вимог П(С)БО 7 «Основні засоби» [1], підприємство може переоцінювати об'єкт основних засобів, якщо його залишкова вартість значно відрізняється від справедливої на дату балансу. У разі переоцінки об'єкта основних засобів на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт.

У зв'язку із цим необхідно чітко визначитися з тим, що означає «значно». Питання значимості тих або інших відхилень або даних важливі не тільки для здійснення переоцінки необоротних основних засобів праці. В листі Міністерства фінансів № 04230-108 зазначено, що порогом значимості з метою відображення переоцінки або зменшення корисності об'єктів обліку може прийматися величина, що дорівнює одному відсотку чистого прибутку (збитку) підприємства, або величина, що дорівнює 10-відсотковому відхиленню залишкової вартості об'єктів обліку від їхньої справедливої вартості.

Також потрібно зазначити, що Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [3] не забороняє підприємству складати баланс щомісяця, що на практиці й відбувається. А отже, переоцінка може здійснюватися щомісяця, якщо станом на кінець останнього дня місяця (дату балансу) залишкова вартість будь-якого об'єкта необоротних основних засобів праці відрізняється від його справедливої вартості на 10 і більше відсотків.

Однією з проблем є те, що жодним нормативним документом не обумовлено, яким саме шляхом необхідно визначати, чи дійсно залишкова вартість на 10% відрізняється від справедливої. Тому як правило, керівнику підприємства доводиться створювати експертну комісію, що доволі часто робить витрати на визначення справедливої, а відповідно, і переоціненої вартості більшими, ніж дохід від цієї інформації.

Як зазначають міжнародні стандарти, після визнання активом, об'єкт основних засобів, справедливую вартість якого можна достовірно оцінити, слід обліковувати за переоціненою сумою, яка є його справедливою вартістю на дату переоцінки мінус будь-яка подальша накопичена амортизація та подальші накопичені збитки від зменшення корисності. Переоцінки слід проводити з достатньою регулярністю так, щоб балансова вартість суттєво не відрізнялась від тієї, що була б визначена із застосуванням справедливої вартості на дату балансу.

Цілком очевидно, що застосування переоцінки активів підприємства є обґрунтованим через те, що вчасне її застосування здатне забезпечити як зовнішніх, так і внутрішніх користувачів інформацією про дійсну вартість активів. Водночас, дана процедура певною мірою дозволяє підприємству маніпулювати оподатковуваним прибутком. У такому випадку значна роль відводиться стандартам бухгалтерського обліку, які повинні чітко визначити умови початку переоцінки.

З метою максимального наближення даних бухгалтерського обліку до реальної вартості активів, механізм переоцінки повинен бути таким, щоб стимулювати підприємства оцінювати об'єкти за ринковою варті-

стю, тобто важливо створити умови, щоб підприємствам було вигідно та зручно приводити вартість своїх активів до ринкової.

Одним з таких механізмів є закріплена на законодавчому рівні пропозиція надати право таким суб'єктам самостійно вирішувати, яким чином проводити оцінку: чи власними силами, чи за допомогою професійних оцінників. Оскільки послуги останніх коштують чималі суми, то для підприємств малого та середнього бізнесу запрошення таких спеціалістів буде обтяжливим, тому виникає нагальна задача розробити методичні рекомендації по переоцінці основних засобів силами працівників підприємства. Основними положеннями таких рекомендацій мають бути: підготовка технічної документації, опис основних засобів, їх стан та обраний метод оцінки майна, визначення мети переоцінки об'єкта та моніторинг ринку аналогічних основних засобів із метою виявлення межі максимальної та мінімальної вартості об'єкта. Про результати оцінки та переоцінки необхідно скласти довідку.

Важливим є те, що як і в національних, так і в міжнародних стандартах передбачена лише можливість підприємства зробити переоцінку об'єктів основних засобів, тобто її виконання не є обов'язковим, але може настати в разі суттєвого відхилення балансової вартості активу від ринкової. Запропонований підхід, на нашу думку, є доцільним, оскільки він дозволяє більш гнучко підходити до необхідності переоцінки основних засобів завдяки тому, що не встановлює межі коливань вартості об'єкту.

Зазвичай, до переоцінки підприємство спонукає або зміна вартості об'єкта, або необхідність складання квартальної або річної звітності.

Так, стаття 13 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» зазначає зокрема наступне: «проміжна звітність складається щоквартально наростаючим підсумком з початку звітного року в складі балансу та звіту про фінансові результати»[3]. Тобто баланс повинен складатися 4 рази на рік. Таким чином й здійснення переоцінки основних засобів не є обов'язковим частіше чотирьох разів на рік.

У свою чергу, в статті 32 МСБО 16 «Основні засоби»[5] зазначено, що частота переоцінок залежить від коливань справедливої вартості переоцінюваних об'єктів основних засобів. У випадку, якщо справедлива вартість переоціненого активу суттєво відрізняється від його балансової вартості, слід проводити подальшу переоцінку. Деякі об'єкти основних засобів можуть зазнавати значних і непостійних коливань справедливої вартості, потребуючи щорічної переоцінки. Такі часті переоцінки не потрібні для об'єктів основних засобів з незначними коливаннями справедливої ринкової вартості. У такому разі достатньо оцінювати їх кожні три або п'ять років. Слід відзначити, що наведені положення статті 32 МСБО 16 «Основні засоби» носять інформативний, а не нормативний характер, і можуть бути прийняті до уваги лише в якості певного орієнтиру.

Необхідність удосконалення відображення переоцінки основних засобів в обліку наведена у табл. 1.

Таблиця 1

Проблемні питання обліку переоцінки основних засобів та шляхи їх вирішення.

Джерело	Проблемне питання	Причина	Шляхи вирішення
П(С)БО 7, пункт 16	Проведення переоцінки всієї групи основних засобів, якщо переоцінювався хоча б один з об'єктів, який входить до такої групи.	Завищення вартості однорідної групи основних засобів у разі переоцінки основних засобів невеликої вартості по відношенню до даної групи.	Проведення переоцінки групи лише у тому разі, якщо вартість об'єкта переоцінки є суттєвою по відношенню до вартості відповідної групи основних засобів
П(С)БО 7, пункти 19-21	Відображення результатів переоцінки у складі доходів та витрат звітного періоду.	Операції переоцінки не змінюють результатів господарської діяльності підприємства	Відображення дооцінки та уцінки основних засобів на рахунках додаткового капіталу

Зокрема, вважаємо суперечливим твердження пункту 16 П(С)БО 7 про те, що при проведенні переоцінки об'єкта основних засобів потрібно переоцінювати всю групу однорідних об'єктів основних засобів, оскільки вартість одного об'єкта може виявитись несуттєвою відповідно до групи основних засобів. Тому пропонується проводити дооцінку чи уцінку групи основних засобів, до якої входить об'єкт переоцінки, лише у разі зміни вартості об'єкта основних засобів, яка є значущою у вартості відповідної групи.

Наприклад, виявлена на дату балансу наявність значної різниці між залишковою вартістю будь-якого об'єкта та його справедливою вартістю. Наказом керівника має бути призначена комісія з проведення

переоцінки всієї групи необоротних основних засобів праці, до якої цей об'єкт відноситься. У зв'язку із цим виникає питання, чому необхідно переоцінювати всю групу необоротних основних засобів праці, яка може бути дуже різноманітна за своїм складом, якщо залишкова вартість усього лише одного конкретного об'єкта необоротних основних засобів праці значно відрізняється від його ж справедливої вартості?

Навіщо переоцінювати, наприклад, весь автопарк (вантажні та легкові автомобілі, автобуси, мототехніку і т.ін.), якщо через кон'юнктуру ринку значно зменшилася (збільшилася) справедлива вартість конкретної марки легкового автомобілю, що призвело до значної різниці з його ж залишковою вартістю, а по всіх інших об'єктах групи такої різниці не виникло. Далі комісія зобов'язана пооб'єктно визначити склад групи, що підлягає переоцінці, та індекс переоцінки по кожному об'єкту (однорідній підгрупі) необоротних основних засобів праці. Відповідно до П(С)БО 7 «Основні засоби», індекс переоцінки визначається: «...діленням справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість» [1].

В П(С)БО 7 мова йде про індекс переоцінки об'єкта необоротних основних засобів праці. Під однорідною підгрупою об'єктів необоротних основних засобів праці даний стандарт передбачає абсолютно аналогічні за своїми технічними, конструкційними й іншими параметрами об'єкти, придбані одночасно та за однаковою ціною. Оскільки кілька придбаних одночасно аналогічних об'єктів необоротних основних засобів праці, як правило, мають однакову залишкову вартість, то визначати окремо по кожному з них індекс переоцінки не має сенсу. На цьому етапі членами комісії оформляється відомість переоцінки. Оскільки типової форми такої відомості не розроблено, то кожне підприємство оформляє її, виходячи з вимог, які висуваються до такої відомості (наведення даних про залишкову вартість і справедливу вартість, індекси інфляції, первісну вартість і суми зносу до і після переоцінки).

Отже, для проведення переоцінки балансову вартість об'єкта порівнюють із його справедливою вартістю. У випадку суттєвого відхилення до перерахунку належать або балансова вартість (для будівель), або первісна (переоцінена) вартість і сума накопиченого зносу.

Порядок переоцінки передбачає здійснення переоцінки не тільки первісної вартості, але і суми нарахованого на момент переоцінки зносу переоцінюваних об'єктів основних засобів. Розрахунок суми переоцінки здійснюється шляхом множення первісної вартості та суми зносу на індекс переоцінки, що визначається діленням справедливої вартості об'єкта, що переоцінюється, на його залишкову вартість, крім випадку, коли залишкова вартість об'єкта, що переоцінюється, дорівнює нулю. Така ситуація є особливою і виникає, коли об'єкт повністю амортизований, але перебуває у нормальному стані і продовжує використовуватися у виробничому процесі. Переоцінена вартість такого об'єкта визначається додаванням його справедливої вартості до первісної без зміни суми зносу, тобто в цьому випадку сума дооцінки дорівнює справедливій вартості об'єкта основних засобів.

Оскільки індекс переоцінки визначається окремо для кожного конкретного об'єкта основних засобів, то навіть при однаковій вартості та сумі зносу двох різних за своїм призначенням об'єктів основних засобів, які входять до однієї переоцінюваної групи, сума націнки або уцінки може вийти різною.

Перерахунок проводиться за допомогою індексу, який визначається до справедливої або відновлюваної вартості. Суму дооцінки відображають у складі власного капіталу, а суму уцінки відносять на фінансовий результат [5].

Крім того, ми вважаємо недоцільним результати операцій переоцінки основних засобів відображати як доходи чи витрати звітного періоду, оскільки економічна сутність проведеної операції не полягає у зміні результатів господарської діяльності підприємства, а визначає реальну вартість об'єкта. Тому операції дооцінки та уцінки основних засобів варто відображати як зміни сальдо рахунків додаткового капіталу: дооцінку треба відображати як його збільшення, а уцінку — зменшення. Такий підхід надасть можливість відображати реальні процеси обліку, а також допоможе зменшити трудомісткість облікової праці [6].

Як правило, під час переоцінки додається або віднімається від вартості активу певна сума, і паралельно, у тій самій пропорції змінюється сума амортизації. Такий спосіб всі звикли вважати єдино правильним, причому настільки, що навіть у П(С)БО інший і не згадується. В той же час, необхідно зазначити, що МСФЗ передбачені два різні способи відображення накопиченої амортизації для двох різних способів оцінки активів. Перший з них (вже відомий нам) застосовується, коли переоцінка здійснюється відповідно до індексу зростання (зниження) цін, а другий застосовується при переоцінюванні будівель після проведеної їх реконструкції, капітального ремонту чи переобладнання. Оскільки в даному випадку немає потреби зважати на первісну вартість необоротних активів, з чого випливає, що й амортизацію переоцінювати теж немає сенсу. Уся накопичена сума амортизації у таких випадках просто списується, причому як під час дооцінки, так і під час уцінки [7].

Переоцінка необоротних активів має значення не тільки для визначення достовірності фінансової звітності. Так, неправильна оцінка вартості основних засобів може призвести до таких негативних наслідків в обліку, як неточне нарахування амортизації, а звідси викривлення собівартості продукції, робіт і послуг, а отже і показників доходності, рентабельності підприємства, що в свою чергу може призвести до невірних висновків при аналізі діяльності підприємства і, як наслідок, до прийняття невірних управлінських рішень.

При дооцінці основних засобів збільшуються суми амортизаційних відрахувань. Рациональне сполучення методів переоцінки і методів прискореної амортизації здатне забезпечити підприємство надходженням грошових коштів у кількості, достатній для здійснення нових капітальних інвестицій.

Але означена ситуація актуальна лише для підприємств із високим рівнем рентабельності. В компаніях, де цей рівень незначний, дооцінка основних засобів призведе до збільшення частки амортизації і, відповідно, зменшення суми прибутку, що є економічно недоцільним.

Водночас, у багатьох сільськогосподарських підприємствах спостерігається те, що ряд підприємств здійснюють дооцінку основних засобів, які є повністю амортизованими на даний час, але продовжують використовуватись у виробництві. Означену господарську операцію не можна розглядати як зміну корисності активу, оскільки така дооцінка проводиться без капітального ремонту, модернізації або іншого поліпшення.

Як правило, дооцінка повністю амортизованих об'єктів відображається в бухгалтерському обліку на підставі проведення експертної оцінки професійним оцінщиком. На сьогодні збільшення вартості таких активів обумовлене нормативною базою бухгалтерського обліку і не дозволене податковим законодавством.

За відсутності зв'язків між бухгалтерським і податковим обліком в Україні, Р.Грачова [8] вважає, що при відображенні результатів переоцінки застосування рахунку 42 «Додатковий капітал» взагалі не є обов'язковим. На її погляд можна безпосередньо кореспондувати збільшення (зменшення) вартості активів за рахунок нерозподіленого прибутку (непокритих збитків). Адже, на думку вченого, при цьому зберігається головна ідея: збільшення (зменшення) вартості активів призводить до збільшення (зменшення) власного капіталу. Тобто в умовах, коли переоцінка жодним чином не впливає на формування податкової бази, немає жодного значення, яким чином проводяться суми переоцінки — через рахунки додаткового капіталу, доходів і витрат чи безпосередньо зараховуються до прибутків або збитків, на які в кінцевому підсумку перетворюється переоцінка. Але й така думка є досить дискусійною, адже в цьому випадку буде важко розрізнити результати переоцінки і результати діяльності підприємства.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Отже, як бачимо існуюча методологія переоцінки основних засобів хоча і розроблена з урахуванням особливостей зарубіжного податкового законодавства, але є досить складною і заплутаною, тому нагальним залишається питання завершення процесу нормативного врегулювання всіх слабких сторін процесу обліку переоцінки основних засобів, з урахуванням пропозицій провідних науковців країни.

В результаті проведених досліджень обґрунтовано необхідність проведення самостійної переоцінки активів підприємств і розроблені напрямки удосконалення механізму оцінки основних засобів за ринковою вартістю.

Враховання запропонованих змін у П(С)БО 7 та у Методичних рекомендаціях з бухгалтерського обліку основних засобів при їх доопрацюванні, а також при розробці Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів і нематеріальних активів сприятиме підвищенню якості показників фінансової звітності після переоцінки об'єктів бухгалтерського обліку.

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 27.04.2000 року №92.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів. Наказ Мінфіну України від 30.09.2003 №561. [Електронний ресурс] Режим доступу <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1023.1226.0>
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств», затверджене наказом Міністерства Фінансів України від 28.10.2000 року №96.
5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс] Режим доступу <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=52&ArtID=29>.

6. Грабова, Н.М. Облік основних господарських операцій в бухгалтерських проводках: Для студ. вуз / Н.М. Грабова, Ю.Г. Кривоносос. — К.: А.С.К., 2006. — 416 с.
7. Білуха М. Т. Теорія бухгалтерського обліку / Білуха М. Т.: Підручник. — К., 2000. — 692 с.
8. Грачова Р.П. Енциклопедія бухгалтерського обліку. / Грачова Р.П. — К., 2004. — 830с.

УДК 658.971.878

ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ ЯК КАТАЛІЗАТОРИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Доктор економічних наук Бай С.І.,
кандидат економічних наук Мошек Г.Є.

В статті досліджується роль підприємства як каталізатора розвитку економіки країни, виявлені основні фактори, що впливають на розвиток існуючих підприємств торгівлі, їх конкурентоспроможність та вносяться пропозиції щодо активізації інноваційної поведінки господарюючих суб'єктів.

In the article the role of the enterprise as a catalyst for economic development is researched, the main factors influencing the development of the existing trading enterprises, their competitive strength are identified and proposals for enhancing the innovation behavior of economic agents are made.

Постановка проблеми. Ринок і держава як інструменти існування та розвитку виконують єдину функцію щодо забезпечення суспільного обміну речей та підтримки балансу, рівноваги, еквівалентності, взаємного задоволення та безконфліктності між витратами і результатами відтворювальних процесів. Коли йдеться про глобальну економіку, то за таких умов вкрай важливим є твердження А.А. Мазаракі щодо еволюційних функцій ринку, які обумовлюють: стресовий тиск на членів суспільства (ефект «перманентної катастрофи»), призначений стимулювати прогресивні ментальні та поведінкові самозбирання; підтримання найбільш ефективних новацій; інтенсифікацію процесів взаємоперетворення різних форм взаємодій, що збігається із загальним спрямуванням вектора прогресивної еволюції [7]. На думку М. Кастельса, глобальна економіка — це економіка, здатна працювати як єдина система у режимі реального часу у масштабах усєї планети, де ринкові економіки є доповненням держав і не працюють поза інституційним контекстом. При цьому люди все частіше організують свої сенси не навколо того, що вони роблять, а на основі своїх уявлень про те, ким вони є [4].

У дослідженнях провідних науковців справедливо вважається, що «економічне зростання не може бути надісланим «згори», як манна небесна, а може бути вирощеним «знизу», на підприємствах і в організаціях» [5]. З цих позицій зростання і вдосконалення національного господарства можливе лише за умови динамічного та ефективного розвитку торговельних підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роль підприємств у розвитку економіки країни, фактори, що впливають на розвиток і рівень конкурентоспроможності торговельних підприємств, а також інноваційні шляхи розвитку їх діяльності є предметом досліджень багатьох вчених-економістів та науковців. Зокрема, такі питання розглядаються в роботах іноземних науковців М. Портера та Дж. Хікса. Також велику увагу цій темі приділяють вітчизняні науковці та вчені ближнього зарубіжжя М. Войнаренко, С. Дубовський, Г. Клейнер, А. Мазаракі, Ю. Міхеєв, С. Соколенко, Г. Хасаєв.

Метою статті є обґрунтування теоретико-методологічних і практичних засад управління процесом підвищення ефективності функціонування підприємств торгівлі як каталізатора розвитку економіки України.

Виклад основного матеріалу досліджень. Особливості сучасних досліджень спровокували ситуацію, коли кожен з дослідників має своє бачення їх сутності, пред'являє свої очікування і «вимоги — дескриптивні та нормативні компоненти сприйняття та системного опису, які мають персоніфіковану інтерпретацію» [6]. Саме це спричинило виникнення індивідуального розуміння змісту внутрішнього наповнення та сутності в тому числі підприємств торгівлі — від обліку однієї функції до «множинності різноманітних внутрішніх структур, середовищ та процесів» [6]. Це не дозволяє виділити основні компоненти опису як принципово «статичних» та «кінетичних» особливостей змінювання параметрів підприємства, так і са-